

NY. 59. 4.

19
Q. B. F. F. Q. I. E. D
PRAEMISSA AD HOS, II. SEGM. XXI
VOCABVLI ^{PTX} EXPLICATIONE
XVIII

OMNES MV SARVM PATRONOS, FAVTORES
AMICOS

^{AD}
ORATIONEM
^{DE}
INNOCENTIAE HOMINIBVS
PER EXSVSCITATIONEM CHRISTI
A MORTVIS PARTAE PRAE-
STANTIA

^{AB}
IO. GOTHOFREDO SCHOENIO

HILPERHVSANO

IUVENE IVRIS STUDIOSO ET INGENII FELICITATE
ET DILIGENTIA IN LITERIS COLENDIS ET MORVM
VRBANITATE QVAM MAXIME COMMENDABILI

FER. I. PASCH. MDCCLXXXI *h.*

HABENDAM

QVA DECET OBSERVANTIA

INVITANT

DIRECTOR

ET

RELIQVI PROFESSORES

COBVRGI, FORMIS AHLIANIS

Pcf. 24, 5: Qui haud nuncupat ad mendacium vitam suam, neque adiuratur doli causa, *Accipiet dona a Iehouab* וְצַדִּיקָה atque innocentiam a Deo Seruatore suo. Graecus, vt alias, sic etiam hic minus accurate conuertit: καὶ ἐλεημοσύνην παρὰ Θεοῦ Σωτῆρος αὐτοῦ, et *elemosynam a Deo Seruatore suo*. Quia idem vocabulum *elemosynae* apud Graecos etiam est *miserecordia*, ad hunc significatum tanquam ad scopulum adhaeserunt Vulgatus interpres ac Theodoretus. Ille conuertit secundum codicem S. German. et *miserecordiam a Domino salutare suo*. Hic occasionem arripit monendi, non iustitiam humanam, sed misericordiam diuinam esse causam omnium donorum in eodem segmento commemoratorum. Sed optimus Davidis explicator est eiusdem filius Salomon 1 Reg. 8, 32 a Deo petens, vt in templo recens exstructo falso iurantes condemnet, vera autem iureiurando firmantes declaret innocentes, eisque reddat ius et sententiam absolutoriam. Quae iam annotauit Eques Ill. I. D. Michaëlis, hunc locum sic conuertens: Der wird Seegen vom Iehoua erlangen, vnd Gerechtigkeit von dem Gott, der ihm hilft.

Psalm. 35, 24: *Iudica meo commodo* כִּצְדִיקָה secundum innocentiam siue aequitatem tuam *Iehouab*. Interpretes vocabula צַדִּיקָה yel צַדִּיקָה, δίκαιος vel δικαιοσύνη, *iustus* aut *iustitia* et Arab. بر adhibentes non amplius commemorare necesse est. Latinus in codice S. Germani habet: *Iudica*

me secundum misericordiam tuam Domine, Deus meus. At in hoc codice alias etiam multa perperam sunt mutata, id quod iam annotatum est a D. Petr. Sabatier, Monito in Psalm. p. 1. Itaque respexit Germanus vocabulum ἐλεημοσύνης, quod in hoc quidem loco non reperitur, sed saepe alibi, ex Iudaeorum Alexandrinorum credo interpolatione, a LXX ponitur, ubi sententia aliam postulat translationem. Vulgatus certe, ut Hieronymus, retinuit *iustitiam*. Isaacides adscripsit: **קח לי משפט צדק מהם** *Sume mihi poenam iustam de illis.*

Psalm. 35, 27: *Iubilent et laetentur fauentes causae meae iustae.* Hieronymus haec verba sic explicat: “*Exultent et laetentur qui volunt iustitiam meam, Christum expectantes, qui est iustitia Patris. Vel exultent et laetentur qui volunt iustitiam meam, id est, sancti qui volunt iustitiam Dei adimplere, ipsi exultent et laetentur de remuneratione vitae aeternae.*” Theodoretus sequitur Codicis Aldini translationem: *Ἐγαλλιάσασαν καὶ ἐυφρανθεῖσασαν οἱ θέλοντες τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ ἐπτάτωσαν διαπαντός, μεγαλυνθήτω ὁ κύριος, οἱ θέλοντες τὴν εἰρήνην τῶ δούλου αὐτοῦ.* *Exultent ac laetentur fauentes causae meae iustae, et dicant semper, magnificetur Dominus, studentes felicitati ministri eius.* Ezrides adscripsit: **אז ישמחו החפצים לראות צדקו ויגדלו כנגד המגדילים לו: הו** *Quemadmodum dictum est segm. 26: Erubescant laetati de calamitate mea, tunc laetabuntur cupientes videre innocentiam suae aequitatem eius Iehouae, ut magnus sit Iehouab, cui opponuntur segm. 26. magnificantes se aduersus me.* Ezrides ergo

ergo vel legit צרקי vel צרקי explicuit per *aequitatem* siue *innocentiam mihi praestitam*, nisi forte peccatum sit typographicum in Bibliis Buxtorfianis, vt Ezrides scripserit צרקי hac sententia, *tunc laetabuntur cupientes videre innocentiae meae declarationem*. Melechides addit: פרוש צרקי יהי ומה שראוי לו Explicatur צרקי et quod rectum, et quod conueniens mihi est. Sic δίκαιος ponitur pro ישר Prou. 4, 25 et 7, 26. Eques Ill. I. D. Michaëlis adscripsit: Es jauchen! und frolocken, die meine Rechtfertigung wünschen! Quae verba sic interpretatur: Man muß hier nicht an diejenige Gnadenwohlthat Gottes denken, die wir in der Glaubenslehre die Rechtfertigung nennen: sondern an eine Rechtfertigung der Sache Davids vor den Augen der Welt, die darin besteht, wenn Gott seine gerechte Sache siegen, vielleicht auch durch andere Mittel seine Unschuld, und den Betrug seiner Feinde an den Tag kommen läßt.

Theodoretus quidem addit: ἀγαλλόμενοι δὲ καὶ χαίροντες διατελέσειεν οἱ τὰ ἀγαθὰ μοι βεβλόμενοι, καὶ τῆς εὐχῆς τῆς ἐμῆς ἐφίσημοι καὶ ταύτης τοῦ χέντα θεασάμενοι, σὲ τὸν δεσπότην ὑμνήσαιεν. *Perpetuo exultent et gaudeant bene mihi cupientes, ac felicitatis meae studiosi, si mihi eandem contigisse videant, te Dominum laudent*. Theodoretus alias τῶ δικαίῳ causam iustam significari, non ignorat. Sic idem ad Psalm 7, u. 12 Tom. I. p. 648 commemorat δικαίαν βοήθειαν, *auxilium iustas habens causas, δικαίας τιμωρίας, poenas iustis causis nitas, et πανωλεθρίαν τὸ δίκαιον ἔχουσαν, interuersionem iustas ob causas faciendam*. Porro δικαία ἐπιτιμωρία eidem ad Ps. 13, 6 Tom.

Tom. I p. 679 est *auxilium in causa iusta*. Idem ad Ps. 27, 7, Tom. I p. 771 scribit: ἔλεον μὲν αἰτεῖ, ἐν ἀδικίῳ δὲ, ἀλλὰ καὶ μάλα δίκαιον. *Misericordiam petit, non in iniusta, sed quam iustissima causa*, quod hostes nocentes, neque ab ipso essent laesi. Eidem ad Ps. 57, 5 Tom. I p. 979 τὸ δίκαιον τῆς Φιλανθρωπίας est *benignitas in causa iusta*. Idem ad Rom. 9, 21 Tom. III p. 106 annotat: ἔχει δὲ καὶ ἡ Φιλανθρωπία τὸ δίκαιον. *Benignitas autem iustas etiam habet causas.*

Ps. 36, 7: אַתָּה כַּמֶּנְתִּים *Aequitas tua sine iustitia, qua absoluis innocentes est instar montium ingentium*. Arabs ponit ٧٧٧ et Aethiops ገገገገ *aequitas tua etiam est instar montium ingentium*. Vulgatus habet: *Iustitia tua sicut montes Dei*. Eques Ill. I. D. Michaëlis conuertit: *Deine Gerechtigkeit ist wie die Berge, atque adscribit: Die veststehende Gerechtigkeit Gottes wird mit den Bergen, die er unbeweglich gegründet hat, verglichen*. Isaacides hanc affert aliorum interpretationem: *Iustitia tua est instar rupium robustarum*: מִי שֶׁתָּה רוצה לעשות צדקה עמו *cuicunque tu vis conficere sententiam absolutoriam, eum exaltas et corroboras instar rupium robustarum, significatu roboris, ut Ezech. 17, 13 — quem tu vis iudicare atque uersisci, eum demergis in mare magnum*. תִּשְׁפֹּשֵׁן *iustitia in lingua peregrina*. Græcus apud Theodoretum scripsit: καὶ ἡ δικαιοσύνη σε ὡς ὄρη θεῶν, *adiicientem: ἐπείνοι μὲν ἐν, ὡς μηδενὸς ἐφωρῶντος, τοιαῦτα πράττειν ἐπιχειροῦσι. Σὺ δὲ, Δέσποτα, καὶ ἔλεον ἔχεις ἀμέτρητον, καὶ ἀλήθειαν ἀσάθμητον, καὶ δικαιοσύνην ὄρεσι παραβαλλομένην μεγέθει. καρεῖ δὲ σε καὶ μέγεθος*

CXXXIV §. XXVIII. Psalm. 36, 7 exponitur.

τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀλήθεια, διὰ τῶν προφητῶν, οἷον διὰ τῶν νεφε-
 λῶν, τὸν σωτήριον αὐτοῖς ὑπεὶν χωρηγῶσα. Τὰ κριματὰ σε ἀβυσ-
 σος πολλή. Τοσαύτην δὲ ἔχων ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην, τίνας
 ἕνεκα μακροθυμεῖς, ἀγνοῶ. Τὸ τῆς ἀβύσσος ἀθεώρητον μιμείται
 σε τὰ κριματὰ. Καθάπερ γὰρ ἐκείνης ἀνθρώποις ἀθεώρητος ὁ
 βυθὸς, ἕτως ἀνέφικτος τῶν σῶν κριμάτων ἡ κατανόησις. *Illi qui-
 dem, quasi nemine inspectante, haec committere in animam
 inducunt. Tu vero, Domine, et misericordia uteris immensa,
 et veritate infinita, et iustitia maximis cum mortibus com-
 paranda. Veritas autem tua usque ad homines etiam abit,
 per prophetas, tanquam per nubes quasdam salutarem eis sup-
 peditans pluuiam. Iudicia tua sunt abyssus magna. Tanta
 ergo quum tibi sit veritas et iustitia, quare animo sis lenis,
 ignoro. Impenetrabilem abyssum imitantur iudicia tua.
 Quemadmodum enim illius profunditas hominibus est impene-
 trabilis, sic tuorum etiam iudiciorum incomprehensa est co-
 gnitio. Theodoretus ergo hic etiam, δικαιοσύνην siue iu-
 stitiam τῶ μακροθυμείῳ lenitati, ac benignitati opponit, id
 quod alias etiam facere solet. In Haereticarum enim
 Fabular. Compend. Lib. I cap. 24 Tom. IV. Opp. p. 314
 edit. Schulz. scribit: ὁ γὰρ δὴ Κέρδων, ἐγένετο μὲν ἐπὶ Αντανῶνα
 τῷ πρώτῳ, ἐφῆ δὲ, ἄλλον εἶναι Θεὸν τοῦ Πατέρα τῷ κυρίῳ ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀγνωστον τοῖς προφήταις, ἄλλον δὲ τῷ παντός ποιητῆν,
 καὶ τῷ νόμῳ τῷ Μωσαικῷ νομοθέτην, καὶ τὸν μὲν εἶναι δίκαιον, τὸν
 δὲ ἀγαθόν. Cerdon quidem exstitit Antonio primo imperante,
 docens, alium esse Deum patrem Domini nostri Iesu Christi
 prophetis ignotum, alium autem omnium rerum creatorem et
 Mosaicæ legis latorem, hunc quidem esse rigidum siue seu-
 rum, illum autem bonum siue benignum. Eodem signifi-
 cata*

catu rigidi siue iusti vsus est Herodot. II. c. 149 p 177, edit. Wesseling. Αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυαί, inquit, δίκαιαί εἰσι στάδιον ἑξάπλευρον. Ἐξάπλευρον μὲν τῆς ὀργυίης μετρεομένης καὶ τετραπήχους, τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίων ἑόντων, τὰ δὲ πήχους ἑξαπαλαίως. Centum ὀργυαί iustae sunt stadium pedum sexcentorum. ὀργυαί quidem sex pedum et quatuor vlnarum mensuram complectitur, pedibus singulis quaternos palmos, vlnis autem senos palmos continentibus. Wesselingius adscripsit: "ὀργυαί δίκαια] Perperam vltimum quibusdam in MSS. "negligitur. Aelianus H. Anim. XV, 9 μήκος μὲν ἔν προήκων εἰς πεντεκαίδεκά πρὸς πόδας μεμετρημένως δικαίῳ μέτρω. "Alexandrini interpretes Leuit. XIX, 36. ζυγὰ δίκαια καὶ "σαθμῖα δίκαια, et aliis saepe in locis." Hunc significatum iustae mensurae, iustorumque finium, aequitatis et conuenientiae vocabulo δίκαιος tribuit etiam Theodoretus ad Rom. 5, 15. 16 Tom. III. Opp p. 58, scribens: Ἐπὶ τῆς τιμωρίας — ὁ δεσπότης θεὸς τῶ δικαίῳ τὸν ὄρον ἐφύλαξε, καὶ τῶ κλέμῃ ἡμετηκότος, καὶ τῶ θανάτῳ παραδοθέντος, ἅπαν ἠκολούθησε τὸ γένος· πολλῶ δὴ πρῶτον δικαιοτέρον ἐπὶ τῆς τῶ θεῷ φιλαθροπίας φιλαχθῆναι τὸ δίκαιον, καὶ τῆς τῶ δεσπότης χριστῷ πάντας ἀνθρώπους μεταλαχῆν ἀναστάσεως. — — ὑπερβαίνει — ἢ τῆς χάριτος φιλοτιμία τῶ δικαίῳ τὸν ὄρον. In poena — Dominus Deus iustos fines obseruauit, vt Adamo peccante ac morti tradito, omnis eum sequeretur progenies: longe certe conuenientius erat, in Dei benignitate obseruari aequitatem, vt omnes homines Domini Christi participes fierent resurrectionis. — — Transgreditur — ad beneficia exhibenda pro pensio fines conuenientiae siue iustae proportionis.

CXXXVI f. XXVIII. Psalm. 48, ii exponitur.

Ps. 48, ii צדק *Acquitatis, siue iustitiae qua absolutis innocentes plena est dextra tua.* Arabs ponit *אשר* *aequitatis.* Eandem nequitatem in mente habuit Hieronymus adscribens: *In his, qui in iudicio in dextera parte sunt collocandi.* Chrysostomus quidem *δικαιοσύνης, iustitiae vocabulum explicat per illa Φιλανθρωπίας, εὐεργεσίας, humanitatis, beneficentiae, quem Flacius et Pricaeus sequuntur.* At Theodoretus adscripsit: *δικαία γὰρ ψήφω χησαίμενος, τὸς κατ' ἡμῶν ἐπανασάντας πολεμῖς ἐσκέδασας.* *Iusto enim decreto usus, insurgentes aduersus nos dissipasti hostes.* Amama adiecit: *“Non abuteris potentia tua: צדק et צדקה dicunt differre a חסד Ebraei. Ut צדק sit qui facit, quod tenetur, חסד qui facit, quod non tenetur. Sed hoc Deo aptari non potest.”* Eques III. I. D. Michaël. conuertit: *Deine rechte Hand ist voll von Gerechtigkeit.*

Fd 6020 II

(2)

ULB Halle

3

003 772 209

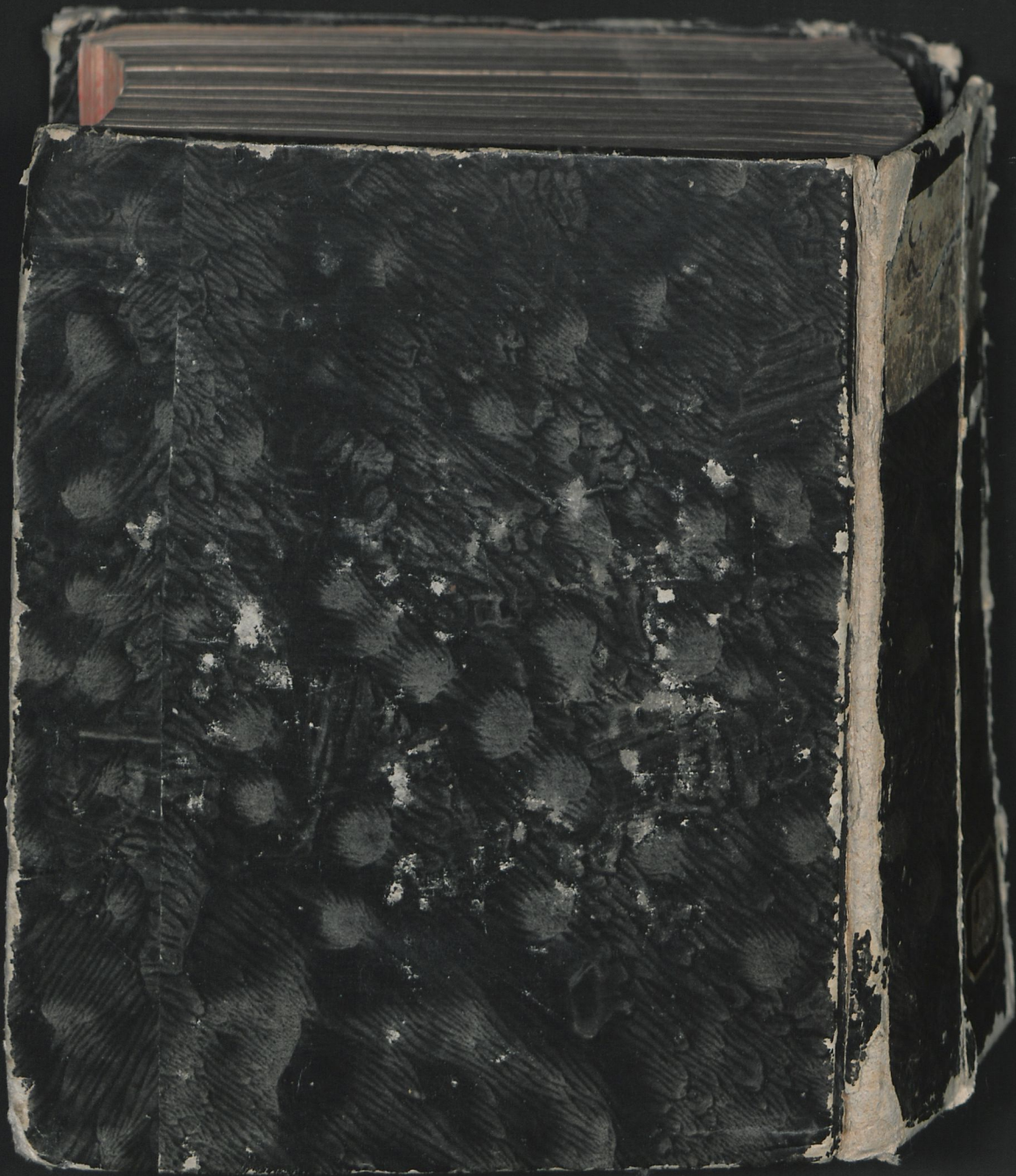

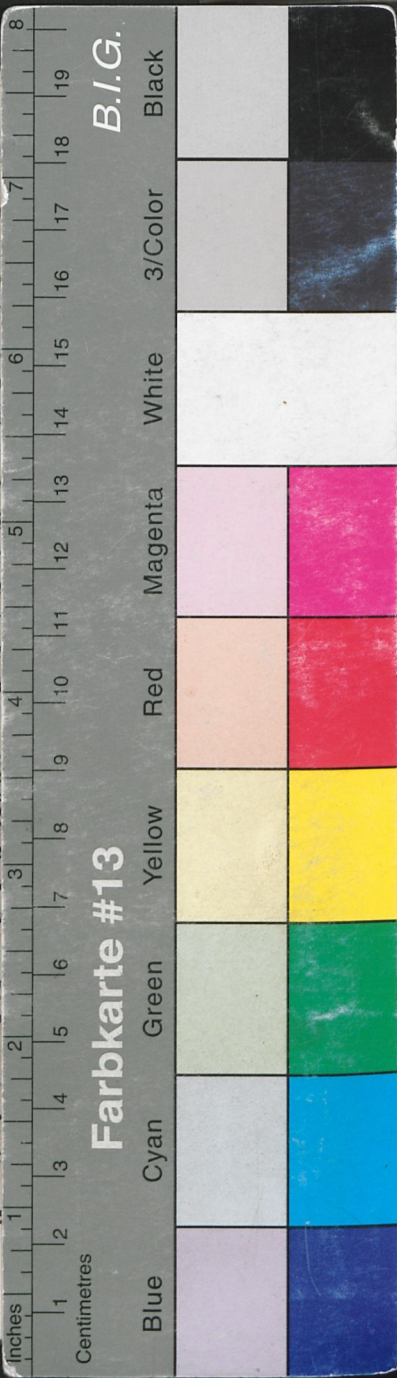
FA-906

VMA

Wt

Q. B. F. F. F. Q. I. E. D
PRAEMISSA AD HOS, II. SEGM. XXI
VOCABVLI פקדון EXPLICATIONE
XVIII

OMNES MV SARVM PATRONOS, FAVTORES
AMICOS

AD
ORATIONEM
DE
INNOCENTIAE HOMINIBVS
PER EXSVSCITATIONEM CHRISTI
A MORTVIS PARTAE PRAE-
STANTIA

AB
IO. GOTHOFREDO SCHOENIO
HILPERHVSANO
IUVENE IVRIS STUDIO ET INGENII FELICITATE
ET DILIGENTIA IN LITERIS COLENDIS ET MORVM
VRBANITATE QVAM MAXIME COMMENDABILI

FER. I. PASCH. MDCCLXXXI

HABENDAM
QVA DECET OBSERVANTIA
INVITANT
DIRECTOR
ET
RELIQVI PROFESSORES

COBVRGI, FORMIS AHLIANIS

